

TAVŞAN YETİŞTİRİCİLİĞİ

TAVŞAN YETİŞTİRİCİLİĞİNİN EKONOMİK ÖNEMİ

Artan dünya nüfusuna karşılık insanlar değişik beslenme kaynakları bulmak zorundadırlar. Doğal olarak hayvansal kaynaklı gıda maddelerinin yeri tartışılmaz. Hayvansal protein insan beslenmesinde çok önemli bir yer tutar.

Et, insan vücuduna dışarıdan mutlaka alınması gereken esansiyel amino asitlerinin tamamına sahiptir.

Hayvansal protein denilince akla ilk et gelir. Günümüz toplumunda et üretiminde büyük ve küçük baş hayvan popülasyonunun arttırılma olanakları, meralarımız göz önünde tutulacak olursa sınırlıdır. Bu durumda et ihtiyacımızın karşılanmasında bir seçenek olarak evcil hayvan üretiminin büyük bir potansiyel olduğu açıkça görülmektedir.

Tavşancılığın küçük evcil hayvan yetiştiriciliği içerisinde çok önemli bir yeri bulunmaktadır.

Eti için yetiştirilen diğer hayvanlarla karşılaştığımızda tavşanın özelliklerini şöyle sıralayabiliriz: Bir tavşandan yılda 4-5 defa ve her batında ortalama 6- 8 adet yavru alınabilmektedir. Bir yavru iyi bakım besleme sonucu 3 aylıkken kesime gelmekte ve 1200 - 1500 g. arasında yenilebilir tavşan eti vermektedir.

Bir anaç tavşanın yılda ortalama 30-40 yavru verdiği ve her yavrunun 1200 - 1500 g. geldiği düşünülecek

olursa, 1 yılda yaklaşık olarak 45 -50 kg. et üretilebilmektedir.

Evcil tavşan eti; beyaz, gevrek, kemik oranı düşük ve çok lezzetli bir ettir. Protein oranı yüksek (% 20-21), kalorisi (1749 kcal/kg), yağ oranı (% 10-11) ve kolesterol miktarı (50 mg/kg) diğer birçok etten düşük olan tavşan etinin pişirilmesi de son derece kolaydır.

Tavşan etinden her çeşit yemek yapılabildiği gibi sucuk, sosis, salam olarak da değerlendirilmektedir.

Tavşanın beslenmesi de diğer hayvanlara göre çok kolaydır. Yediği yem maddelerini kolayca ete çevirebilir.

Bu hususta tavşanı ancak balıklar ve etlik piliçler geçebilmektedir.

Tavşanlar sadece 2.5-3 kg. yem yiyerek 1 kg. et tutabilmektedirler. Diğer evcil hayvanlarda 1 kg et için tüketilen yem miktarı daha fazladır. Bu miktar domuzlarda 6 kg, koyunlarda 9 kg, sığırlarda ise 10 kg civarındadır.

Tavşanın diğer önemli bir verim yönü de kürküdür. Birinci kalite tavşan kürkleri manto, etol, şapka gibi giysilerin yapımında kullanılır. Daha düşük kaliteli kürkler oyuncak, terlik yapımında yünü alınmış deriler ise ayakkabı, eldiven, yapıştırıcı sanayinde değerlendirilmektedir.

Tavşan tüyü ya da yünü ise yüksek keçeleşme özelliği ve koyun yününe oranla 2 kat fazla ısı tutma yeteneği ile şapkacılıkta ısrarla aranmaktadır.

Tavşan gübresi ise yüksek azot ve fosfor oranı ile iyi bir sebze gübresi olarak değerlendirilmektedir.

Tavşanın deney hayvanı olarak da çok geniş kullanım alanı bulunmaktadır. Ülkemizde bu talep giderek artmaktadır.

TAVŞANIN ZOOLOJİK SİSTEMDEKİ YERİ

Kingdom (Alem) : Animalia (Hayvanlar)

Orbis (Şube) : Chordata (Sırtı ipliler)

Suborbis (Altşube) : Vertebrata (Omurgalılar)

Classis (Sınıf) : Mammalia (Memeliler)

Subclassis (Altsınıf) : Placentalia (Plasentalılar)

Ordo (Takım) : Lagomorpha (Tavşan biçimliler)

Subordo (Alttakım) : Duplicidentata (İki sıralı dişliler)

Familia (Aile) : Laporidae (Tavşangiller)

1.Genus (Cins) : Oryctogalus

Species (Tür) : Oryctogalus cuniculus (Yaban tavşanı)

2.Genus : Lepus

Species : Lepus euroaeus (Esmer tavşan)

Lepus americanus (Amerika tavşanı)

Lepus timidus (Alp tavşanı)

TAVŞANIN EVCİLLEŞTİRİLMESİ

İnsanlar, sığır, koyun, keçi, domuz ve tavuk gibi çiftlik hayvanlarını ilk çağlarda evcilleştirmiştir.

Tavşanın evcilleştirilmesi ise son 1000 yıllık dönemden fazla değildir. Güney Avrupa ve Kuzey Afrikanın bilinen yabani tavşanı *Oryctolagus cuniculus*'a M.Ö. 1000 yıllarında İspanya kıyılarında rastlanmıştır.

Romalılar döneminde tavşan oyun hayvanı olarak tanınmış, bu dönemde henüz evcilleştirilmemiş, M.Ö. 16 -27 yılları arasında taş duvarlarda ve parklarda bulunan resimlerden tavşanın yabani olarak avlanmada kullanıldığı ortaya çıkarılmıştır.

Daha sonraları değişik ülkelerde tavşanın av hayvanı ve değişik inançlara kaynak olarak tanındığına ait kanıtlar bulunmaktadır.

16. yüzyıldan itibaren değişik tavşan ırkları tanınmaya başlamış ve kayıtlı ırkların kontrolü gerçekleştirilmiştir.

16. Yüzyılda Fransa, İtalya, Finlandiya ve İngiltere'de tavşan yetiştiriciliği hızla yayılmaya başlanmıştır. 1595 yılında tarımsal uğraş içerisinde gri-kahverengi (yabani), beyaz, siyah, siyah - beyaz ve Kül grisi tavşanlar tanınmıştır.

1906 yılında Oliver ve Serres tavşanları yabani, yarı yabani ve evcil tavşanlar olmak üzere üç grupta sınıflandırmışlardır. Evcil tavşanlar bu dönemde duvarla

çevrilmiş alanlarda veya parmaklıklar arasında yetiştirilmiş ve evcilleştirilmişlerdir.

19. yüzyılın başlarında tavşan yetiştiriciliği Batı Avrupa'da yayılmaya başlamıştır. Bu dönemde, Avrupanın dünyaya açılması döneminde değişik ülkelere tavşanın dağılmaya başladığı görülmüştür. Bu ülkelerden en önemlileri Yeni Zelanda ve Avustralya'dır.

Avrupada yetiştiriciler et ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla iri cüsseli, iyi gelişen fakat fazla döl vermeyen tavşanları yetiştirmeyi tercih etmişlerdir. Tavşanlar, tavukların barındırıldığı yarı açık kümeslerde barındırılmışlardır. Üremeleri ekstansif bir yapı göstermiş, yılda 2-3 doğum yeterli görülmüştür.

Günümüze kadar tavşanın kürk ve yün verimleri ortaya çıkmış, bunlardan ekonomik düzeyde gelir elde edilebileceği belirlenmiştir. Bu amaçla özellikle Fransada Şampanya ırkı, diğer bazı ülkelerde ise Rex ırkı kürk verimi yönünde tanınmış ırklar arasında yer almıştır.

19. yüzyılın sonlarıyla 20 yüzyılın başlangıcında yapılan seleksiyon çalışmaları, hayvanların uygun çevre faktörlerinde yetiştirilmeleri ,ırkların çoğaltılması ve mutasyonlar sayesinde tavşanlarda döl veriminde artışlar sağlanmıştır.

Tavşan üreticileri yetiştirme derneklerini oluşturmuşlar, yetiştirme tekniklerinde ilerlemeler sağlanmış ve barınak içi hijyen şartları düzeltilmiştir.

Yetiştiricilikte uygulanan standartlar, her bir ergin tavşanın erkek - dişi ayrı bölmede yetiştirilmesi şeklinde değiştirilmiş, Kanibalizm ortadan kaldırılmıştır.

Besi amaçlı genç tavşanlar birlikte yetiştirilebilmiş, bu durumda erkeklerin kastre edilmeleri daha iyi sonuçlar vermiştir.

Önceki yüzyılda olduğu gibi besleme aynı şekilde yeşil otlar ve taneli yemlere bağlı olarak devam etmiş, besleme ile ilgili temel kriterler ortaya konulmaya başlanmıştır.

İkinci dünya savaşı boyunca Avrupa'dan Japonya'ya kadar olan bölgelerde ortaya çıkan et yetersizliği döneminde tavşan üretimi ekstansif koşullarda devam etmiştir.

1950'lerde, Kuzey Avrupa ülkelerinde ve Japonya'da diğer etlerin daha uygun olduğunun kabul edilmeye başlanmasıyla tavşan eti üretiminde ani bir düşüş görülmüş, özellikle bu dönemde Güney Yarımküreden getirilen dondurulmuş sığır eti, üretimin düşmesinde en büyük etken olmuştur.

Fakat insanları tavşan etini tanıyan Latin Avrupa ülkelerinde özellikle de Fransa'da tavşan üretimi bu dönemde de yaygınlığını sürdürmüştür. 1950'lerin sonlarında Yeni Zellanda tavşanları A.B.D.'den getirilerek çok katlı tel kafeslerde ve besin maddelerince dengelenmiş pelet yemlerle Fransa ve İtalya'da yoğun bir miktarda üretilmeye başlanmıştır.

Aynı dönemde, o güne kadar bilinmeyen ve üretim teknikleriyle ortaya çıkan bazı tavşan hastalıkları (enteritis, solunum sistemi hastalıkları) yayılmıştır.

Bu yeni teknikler, Kuzey İtalya ve Fransa'ya göre daha uygun iklim özelliklerine sahip olan Kaliforniya'da daha

kolay uygulanmış, burada üretimde karşılaşılan hataların düzeltilmesi ile yeni üretim teknikleri hızlı bir yayılma imkanı bulmuştur.

Özellikle açık tavşan barınakların kapalı olarak inşa edilmeye başlanması en önemli ilerlemelerdendir.

Tavşan kafeslerinin temizlenmesi ve yeşil yemlerin kafeste kuruması ile ilgili sorunların çözümü zaman almıştır. Birçok üretici kendi üretim birimlerinde değişik sistemleri deneme uygulamalarına girmişlerdir.

1960' ların sonları ile 1970' lerin başlarında yapılan çalışmalarla süten kesim yaşı 8 haftadan 4 haftaya kadar düşürülmüştür.

Doğumdan sonraki çiftleştirmeler süten kesim öncesi çiftleştirmelerle değiştirilmiştir.

Aynı dönemde Yeni Zellanda ırkı ile bu ırkın birçok özellikler bakımından benzeri olan Kaliforniya tavşanları yayılmıştır.

Geleneksel üretimde kullanılan Avrupa tavşan ırklarında (Burgundy Fawn, Şampanya, Büyük Flemish, Beyaz Termonde, İri Alman ve İspanyol, İri Şinşilla) azalma görülmüştür. Bunda en büyük etken, bu ırkların ergin olarak kafeslerde barındırılmayacak kadar iri cüsseli olmaları ve Beyaz Yeni Zellanda ve Kaliforniya ırkları gibi kafeste yetiştiriciliğe adapte olamamalarıdır.

Fransız ve İtalyan üreticiler ilk olarak Beyaz Yeni Zellanda ve Kaliforniya tavşanlarının İngiltere'den ithal etmeye çalışmışlardır. Fransa'da, bu iki ırkın

kombinasyonu ile geliştirilmiş özel verim yeteneğine sahip hibrit soyları üretilmiştir.

1970'lerin sonlarında, bu hibrit ebeveyn soyları melezlenmek suretiyle Fransa'dan İtalya, İspanya, Belçika ve Almanya'ya kadar ticari üreticilerin üretim materyalleri içerisinde birinci derecede yer almıştır.

Macaristan ve İngiltere'de de hibrit ebeveyn soylarının üretiminde ana kaynağı bu iki ırk oluşturmuştur.

Geleneksel üretimde kullanılan değişik renklerdeki tavşanların yerini beyaz tavşanlar almıştır. Bu durum pazarlamada yün rengi bakımından önemli olmuştur.

1970'lerden itibaren kürkçüler kolay boyanması nedeniyle beyaz rengi tercih etmişlerdir. Aynı durum bugün de geçerli olup beyaz kürk rengi en yaygın olanıdır.

Aynı dönemde. üretim tekniklerindeki ilerlemeler ile tavşan kürküne talebin düştüğü Avrupa'da, tavşanların kesim yaşları düşürülmüştür. Ancak tavşanlar genç yaşta kesildikleri için derileri zayıf olmuş, kıl dökülmesi de fazla olduğu için kürk kalitesi bozulmuştur.

Ekonomik tavşan üretimi yapanlar Avrupa'da bugün mekanik veya kontrollü havalandırma uyguladıkları tavşan barınaklarında 200 -1000 tavşanla üretim yapmaktadırlar.

Dişi ebeveynler günde 15 -16 saat aydınlatılan barınaklarda tutulmakta ve yılın bütün dönemlerinde üretim devam ettirilmektedir.

Hayvanlar 1 - 4 katlı kafeslerde büyütülmektedirler. Erkek ve dişi ebeveynler ayrı kafeslerde tutulmaktadır.

Kesime gidecek genç tavşanlar Fransa ve İspanya'da aynı kafes gözünde 5-10, İtalya'da ise 3 - 4 hayvan olacak şekilde barındırılmaktadır.

Kesime gidecek genç erkekler erginlik yaşamadan önce satıldıkları veya kesildikleri için kastre edilmezler.

Bütün hayvanlar besin maddelerince dengelenmiş ve pelet haline getirilmiş yemlerle beslenirler. İçme suları her bir kafese otomatik dağıtılmaktadır.

Aynı dönemde barındırma sistemleri ve yetiştirme tekniklerinde de büyük ilerlemeler sağlanmış ve bu konuda üreticilere yatırımda destek olan teknik organizasyonlar kurulmaya başlanmıştır.

Doğu ve Batı Avrupa ülkelerinin birçoğunda, (Polonya, Macaristan, Fransa, Belçika, İtalya) bu yüzyılın ilk 40 ve 50 yılında geleneksel üretim şekli daha fazla olup, hala ulusal tüketimlerinin önemli bir kısmı bu şekildeki üretimle karşılanmaktadır. Bu üretim şekli Macaristan'da toplam üretimin % 90'ını, Fransa'da % 40'ını oluşturmaktadır. Bu üretim birimleri 2 ile 12 dişi tavşandan ibaret olan küçük birimlerdir.

TAVŞAN

Laporidae familyasında bulunan yaban tavşanlarının genel vücut özellikleri şöyledir. Silindirik vücut, arka bacakların önden kısa oluşu, büyük kulaklar, iri ve

patlak gözler, yarıklı ve kalın üst dudaklar, dudakların iki yanında bıyıklar ve sık kıl örtüsü ile ön ayaklarda 5, arka ayaklarda 4 parmak bulunur.

ESMER TAVŞAN

Yayıma alanı Britanya adalarından Avrupa ve Doğu Asya'ya kadar uzanır. Birçok bölgesel tipi vardır. Esmer ve koyu kül rengindedir. Ortalama ömürleri 12 yıl kadardır. Her doğumda 2-4 arasında yavru verirler ve yavrularını 1 ay süre ile emzirirler.

ALP TAVŞANI

L.T. scoticus ve L.T. hibernicus olmak üzere iki alt türü vardır. Bunlardan birincisi İskoç yada Mavi tavşan olarak da bilinir. Rengi kışın beyazdır. Sadece kulakların ucunda siyahlık kalır. Esmer tavşandan daha küçüktür. Baş büyük, bacaklar uzun, kulak ve kuyruğu kısadır. İkinci alt türü ise İrlanda tavşanı olarak bilinir. Vücut büyüklüğü bakımından İskoç tavşanı ile aynı sayılır. Alp tavşanının yayılma alanı İskandinavya ile Alp dağlarıdır.

AMERİKA TAVŞANI

Yayıma alanı Kanada ve A.B.D. dir. Gebelik süresi 30 - 38 gündür. Yavrular gözü açık doğarlar ve bir doğumda 3-4 yavru verirler. Rengi kırmızımsı kahverengi olup sırtta siyahla karışmıştır. Bacaklar açık kahverengi, alt kısımlar ise beyazdır. Kışın kulak uçları haricinde bütün vücut beyazlaşır.

YABAN TAVŞANI

Ada tavşanı olarak ta bilinir. Yayılma alanı Avrupa, Britanya adaları ve Kuzey Afrikadır. Gebelik süresi 30 – 40 gündür. Her doğumda 2-8 yavru verirler. Yavrular gözleri kapalı doğarlar ve gözleri 10 gün sonra açılır. 13 yıl kadar yaşarlar. Ortalama ömürleri 6-8 yıldır. Bugün yetiştirilmekte olan evcil tavşanların çoğu ada tavşanından evciltme ve ıslah yolu ile elde edilmiştir.

TAVŞAN IRKLARI

Genellikle tüylerinin uzun yada kısa oluşuna, verim yönlerine ve vücut büyüklüklerine göre tavşan ırkları 3 şekilde sınıflandırılmaktadır.

A.TÜYLERİNİN UZUNLUĞUNA GÖRE

- 1.Normal tüylü tavşanlar (Havana, Alaska)
- 2.Uzun tüylü tavşanlar (Ankara ve Tilki tavşanı)
- 3.Kısa tüylü tavşanlar (Rex tavşanları)

B.VERİM YÖNLERİNE GÖRE

- 1.Et tavşanları (Yeni Zellanda, Kaliforniya, Şinşilla)
- 2.Deri - Post tavşanları (Rex tavşanları)
- 3.Yün tavşanları (Ankara)

C.VÜCUT BÜYÜKLÜKLERİNE GÖRE

1.Büyük boy tavşanlar (Alman Dev Alacası, Velikan)

2.Orta boy tavşanlar (Viyana, Yeni Zellanda)

3.Küçük boy tavşanlar (Hollanda, Küçük Şinşilla)

Tavşan yetiştiriciliğine başlamak isteyenler, hangi ırklarla işe girişmeleri gerektiğine karar verebilmeleri için tavşan ırkları konusunda genel bilgi sahibi olmaları gereklidir. Ülkemizde yetiştirilen tavşan ırklarının sayısı 3-5 kadardır. Bu ırklardan en yaygın olanı Beyaz Yeni Zellanda tavşanıdır.

YENİ ZELLANDA TAVŞANI

Amerika Birleşik devletlerinde et yönünde geliştirilmiş bir ırktır. Beyaz ve kırmızı olmak üzere 2 tipi vardır. Beyaz Yeni Zellanda dünyada ve Türkiyede yaygındır.

Beyaz tip vücut büyüklüğü bakımından kırmızı tipe benzerlik gösterir. Beyaz tipte vücut yapısı daha sağlam, sırt ve butlarda kas gelişimi iyi, vücut dolgun, arka kısım geniş ve yuvarlaktır. Bacaklar kısa ve kuvvetli kemiklidir. Baş geniş ve kısa olup vücutla iyi bir uyum gösterir. Kulaklar uzun değildir ve tüylüdür. Gözler kırmızı renklidir. Ergin canlı ağırlığı erkeklerde 4-5 kg., dişilerde 4.5 – 5.5 kg. dır. Postu istenen renge boyanabilir ve et verimine uygundur.

Kırmızı Zellanda tavşanında bacaklar orta uzunlukta olup iri kemikli değildir. Arka kısım geniş, göğüs dolgun, kulaklar dik ve vücutla uyumlu, etli ve tüylüdür. Canlı ağırlıkları ortalama 4 kg. kadardır. Bütün vücut kırmızı, gözler kahverengi, tırnaklar koyu renklidir.

KALİFORNİYA TAVŞANI

A.B.D.lerinin Kaliforniya kentinde et ve post üretimi yönünde geliştirilmiş yeni ırklardan birisidir. Etçi bir tavşandır. Vücut dolgun, omuzlar, butlar ve sırtta kas gelişimi kuvvetlidir. Baş kısa ve kulaklar diktir. Tüyler orta uzunlukta ve çok sıktır.

Vücut rengi beyaz, bacaklar, kulaklar, burun ve kuyruk ucu renklidir. Gözler diğer bütün albino tavşan ırklarında olduğu gibi açık kırmızıdır. Canlı ağırlığı ortalama 4 kg. kadardır. İlk 3 haftalık dönemde yavrulardaki günlük canlı ağırlık artışı 5-15 g. arasında değişir ve bu dönemin sonunda yavrular 300 g. canlı ağırlığa erişirler. Daha sonraki günlerdeki canlı ağırlık artışları ise yaklaşık günde 50 g. kadardır.

TAVŞAN IRKLARI

TAVŞAN IRKLARI	CANLI AĞIRLIK (kg) EN AZ	CANLI AĞIRLIK (kg) NORMAL	İLK YETİŞTİRİLDİĞİ YER
BÜYÜK IRKLAR			
GRİ DEV TAVŞANI	5.5	7.0	BELÇİKA
BEYAZ DEV TAVŞANI	5.0	6.5	ALMANYA
ALMAN DEV ALACASI	5.0	6.0	ALMANYA
ALMAN KOÇBAŞLI TAVŞANI	4.5	5.5	FRANSA
ORTA BOY IRKLAR			
İNGİLİZ KOÇBAŞLI TAVŞANI	3.5	4.5	İNGİLTERE
BÜYÜK ŞİNŞİLLA	3.5	4.5	İNGİLTERE
MAVİ VİYANA	3.25	4.25	AVUSTURYA
BEYAZ VİYANA	3.0	4.0	AVUSTURYA

KIRMIZI YENİ ZELLANDA	3.0	4.0	KUZEY AMERİKA
BEYAZ YENİ ZELLANDA	3.0	4.0	KUZEY AMERİKA
KALİFORNİYA TAVŞANI	3.0	4.0	KALİFORNİYA
ALASKA TAVŞANI	2.5	3.5	ALMANYA
HAVANA TAVŞANI	2.5	3.5	HOLLANDA
TURINGER TAVŞANI	2.5	3.5	ALMANYA
KÜÇÜK IRKLAR			
KÜÇÜK ŞİNŞİLLA	2.25	2.75	FRANSA
İNGİLİZ ALACASI	2.0	2.5	İNGİLTERE
HOLLANDA TAVŞANI	2.0	2.5	İNGİLTERE
LUX TAVŞANI	2.0	2.5	ALMANYA
KÜÇÜK GÜMÜŞ TAVŞANI	2.0	2.5	İNGİLTERE
KISA TÜYLÜ IRKLAR			
CHIN REX	3.0	4.0	FRANSA
MAVİ REX	3.0	4.0	FRANSA
BEYAZ REX	3.0	4.0	FRANSA
CASTOR REX	2.5	3.5	FRANSA
SİYAH REX	2.5	3.5	FRANSA
SARI REX	2.5	3.5	FRANSA
HAVANA REX	2.5	3.5	FRANSA
UZUN TÜYLÜ IRKLAR			
ANKARA TAVŞANI	2.5	3.5	İNGİLTERE
TİLKİ TAVŞANI	2.5	3.5	İSVİÇRE

ŞİNŞİLLA TAVŞANI

Et ve kürk yönünde yetiştirilir. Postu sincap rengindedir. Büyük ve Küçük Şinşilla olmak üzere 2 tipi vardır. Bu 2 tip farklı zamanlarda ve farklı ülkelerde elde edilmiştir.

Büyük Şinşilla orta boy tavşan ırklarının en ağırlarındandır. Büyük ve Küçük Şinşilla arasında renk farkı yoktur. Ortalama canlı ağırlığı 2.8 kg kadardır.

Ülkemizde de Büyük Şinşilla tavşanı yetiştirilir. Fakat Beyaz Yeni Zellanda tavşanı kadar yaygın değildir.

VIYANA TAVŞANI

Renk bakımından mavi, beyaz ve gri olmak üzere çok çeşitli tipleri vardır. En çok bilineni Mavi ve Beyaz Viyana tavşanlarıdır. Gözleri mavimsi gridir. Beyaz Viyana tavşanının canlı ağırlığı biraz daha düşüktür.

BELÇİKA TAVŞANI

En eski tavşan ırklarındandır. Eskiden etçi olarak kullanılmasına karşın şimdi Sergileme amaçlı kullanılmaktadır. Diğer ırklarla melezlemede kullanılmıştır. Patagonya tavşanından kök aldığı düşünülmektedir.

BEVEREN TAVŞANI

Mavi Beveren tavşanı 1890 yılında Belçikada elde edilmiştir. Büyük ve küçük 2 tipi vardır. Mavi renklidir. 1919 yılında melezleme ile siyah renkli Beveren tavşanları da elde edilmiştir. Birkaç yıl sonra da beyaz renkli varyetesi elde edilmiştir. Kürkçü bir tavşan ırkıdır. 2.5 – 5 cm arasında değişen uzunlukta, sık, parlak ve gümüşümsü kıl örtüsüne sahiptir. Ayrıca et tavşanı olarak ta iyidir.

GÜMÜŞ TAVŞANI

Esmer, kahverengi, mavi ve şampanya olmak üzere 4 varyetesi vardır. En yaygın olanı Şampanya tavşanı en eski kürk kürk ırklarından biridir. Fransanın Champagne bölgesinde elde edilmiş ve 1919 yılında İngiltereye götürülmüştür. Genetik yapı bakımından siyahtır. Kürk rengi koyu kurşuni mavidir. İlk tüy dökümünde ortaya çıkan gümüş rengi tüy uçlarındaki pigment kaybı ile ilgilidir. Şampanya tavşanı gümüş tavşanlarının en büyüğüdür. Ortalama canlı ağırlığı 3.5 kg kadardır.

İNGİLİZ TAVŞANI

En eski süs ırklarından biridir. Mavi ve siyah iki tipi vardır. Daha sonraları ıslah çalışmaları ile gri ve çikolata renkli tipler elde edilmiştir. Burnunun her iki yanında mavimsi kurşuni lekeler bir kelebek kanadını andırdığından Mavi Kelebek olarak adlandırılan çeşidi, en değerli süs tavşanlarından sayılır. Vücudun her iki yanında da önden arkaya uzanan şeritler vardır. Bu şeritler omuzların üst tarafında birleşir. Yavrularına bakma özelliği iyi olup, et ve kürk verimi de yeterlidir. Ortalama canlı ağırlıkları 2.5 kg. kadardır.

HAVANA TAVŞANI

Hollanda'da 1898 yılında siyah ve beyaz renkli, kısa tüylü tavşanla bilinmeyen bir erkek tavşanın melezlenmesi sonucu elde edilmiştir. Kürkü koyu çikolata renklidir. Orta boy tavşan ırklarındandır. Derisi

derecelendirmede üst sıralardadır. Et verimi yeterli, canlı ağırlığı ortalama 3.5 kg. kadardır. Rengi bütün vücutta koyu kahverengidir. Gözler kahverengi, tırnaklar koyu boynuz rengindedir.

HOLLANDA TAVŞANI

Küçük boy tavşan ırklarındandır. Vücut yapısı dolgundur. Ergin çağ canlı ağırlığı 2-3 kg. arasında değişir. Rengi diğer ırklardan çok farklıdır. Vücudun ön yarısı saf beyaz renklidir. Arka tarafı ise kahverengi, gri, siyah vb. çeşitli renklerde olabilir. İki rengin ayrıldığı kuşak kesimi tam ortadadır. Arka ayaklar beyazdır ve bu renk hemen hemen ayakların yarısını kapsar. Kulaklar ve göz çevresi renklidir. Beyaz renk burun ve alın üzerinden kulakların arasına doğru üçgen biçiminde sokulur. İki renk birbirinde bir çizgi ile ayrılır.

REX TAVŞANI

Kısa tüylü ırkların tek örneğidir. Post verimi önemlidir. Tüyleri 18-22 mm. dir. Derisi yumuşak, tüyleri kısa, parlak, kadife gibidir. Çok çeşitli tipleri vardır. Postunun her renge boyanabilmesinden dolayı en çok tutulan tip Beyaz Rex tavşanıdır.

Almanyadan ithal edilmiştir. Yakı gelecekte ülkeye yayılması planlanmaktadır. Beyaz Rex tavşanında vücut beyaz renkli, gözler kırmızı veya mavi renkli olabilir. Canlı ağırlık bakımından Rex tavşanları 3 gruptur. Ağır grupta : Beyaz Rex, Mavi Rex, Chin Rex bulunur. Bunlar ortalama 4 kg. dır. Orta grupta : Siyah Rex, Sarı Rex, Havana Rex, Castor Rex bulunur ve ortalama canlı

ağırlıkları 3.5 kg.kadardır. Hafif grupta ise Lux Rex, Marder Rex tavşanları bulunmaktadır ve ortalama canlı ağırlıkları 2.5 – 3 kg kadardır.

ANKARA TAVŞANI

Ankara tavşanı bilinen en eski tavşan ırklarından birisidir. Yüzyıllar boyunca yünü için yetiştirilmiştir. Nasıl meydana geldiği konusunda bir kesinlik yoktur. İngiliz denizcilerin 1723 yılında Karadeniz bölgesinden uzun tüylü tavşanları Fransaya götürerek Bordeaux limanında sattıkları bilinmektedir.

Bugünkü Ankara tavşanı 1770 yılı dolaylarında İngilterede elde edilip yetiştirilmeye ve bu isimle anılmaya başlamıştır. Vücut orta büyüklükte olup canlı ağırlıkları 3.5 kg. kadardır. En önemli verimi olan yünü 10 – 20 cm. uzunluktadır. Yılda ortalama 500 g. kadar yün verirler.

Almanyada yıllık yün verimi 1 kg. ı aşan tavşanlar bulunmaktadır. Çeşitli renklerde varyeteleri bulunmakla birlikte dünyada en tutulan çeşidi beyaz renklisidir.

TAVŞAN BARINAKLARI

Tavşan barınaklarının düzenlenmesi, tavşanların davranış özellikleri ve iklim şartlarına karşı göstermiş oldukları tepkiler ile sıkı sıkıya ilişkilidir. Tavşanlardan gereği gibi yararlanabilmek ve yetiştirme amacı olan verimleri kaliteli ve bol miktarda alabilmek, onları uygun yerde barındırmakla mümkündür.

Üretici hayvanlara en az iş ve giderle en uygun bakım ve beslemeyi uygulayabileceği barınak ve ekipmanları sağlamalıdır. Barınaklar elden geldiği kadar basit, ışık ve temiz havayı yeteri kadar alabilecek durumda fakat kuvvetli hava akımlarına (hava cereyanı), sert rüzgarlara ve gün ışığına engel olacak biçimde yapılmalıdır.

Tavşanlık bir kaç dönümlük bir arazi üzerine kurulabilir. Drenajı iyi yapılmış bir arazi tercih edilmelidir. Barınaklar, ekonomik şartlar göz önünde bulundurularak, iş kolaylığı sağlayacak şekilde planlanmalı, tavşanları rüzgar, yağmur, soğuk ve sıcaktan korumalı, iyi bir havalandırma ve aydınlatma sağlayacak şekilde yapılmalıdır.

Kurulacak tavşanlığın taban alanı tavşancılıkta kullanılacak kafeslerin kaç katlı olduğuna göre değişir. Taban alanı; tek katlı kafesler kullanıldığında 2-2.5 m² / tavşan, iki katlı kafesler kullanıldığında 1.5 – 1.75 m² / tavşan, üç katlı kafesler kullanıldığında ise 0.75 – 1m² /tavşan olarak hesaplanmalıdır. Pencere alanı, taban alanının % 4-5 i kadar olmalıdır.

Tavşan Barınağında optimum sıcaklık 14 C derecedir. Sıcaklık 10 C derecenin altına düşmemeli 20 C derecenin de üstüne çıkmamalıdır.

Nispi nem % 60 – 70, aydınlatma süresi 14 saat, ışık yoğunluğu 1.5 watt/m² olmalıdır. Barınaklarda 3.6 m³ /saat/canlı ağırlık ölçüsünde havalandırmanın sağlanması gereklidir.

TAVŞAN KAFESLERİ

Tavşanların otlamasına imkan sağlayan ve açık alanlarda kullanılabilecek kafes tipleri olduğu gibi, barınaklara yerleştirilebilecek tek, iki yada üç katlı kafesler de bulunmaktadır. Kafes malzemesinin paslanmaz galvanizli telden olması iyi sonuç vermektedir. En iyisi iki katlı kafeslerin kullanılmasıdır.

Tek katlı kafesler kullanıldığında boyutları aşağıdaki tablo gibi olmalıdır. Çok katlı kafeslerin arka kısmı 20 cm. kadar kısa olmalı, yemlik ve suluklar kafes dışına monte edilmelidir.

Tek katlı kafes ölçüleri

TAVŞAN IRKLARI	UZUNLUK(cm)	DERİNLİK (cm)	YÜKSEKLİK (cm)
BÜYÜK IRKLAR	180	75	60
ORTA IRKLAR	120	75	60
KÜÇÜK IRKLAR	90	75	60

İki yada üç katlı kafesler kullanıldığında ise ölçüleri

TAVŞAN IRKLARI	EN AZ (cm)	EN UYGUN (cm)
BÜYÜK IRKLAR	100 x 80 x 60	125 x 80 x 70
ORTA IRKLAR	80 x 80 x 55	80 x 80 x 60
KÜÇÜK IRKLAR	50 x 80 x 50	60 x 80 x 50

GEREÇLER

Tavşanlıkta bulundurulması istenen gereçler vardır. Bunların en önemlileri : Doğum kutuları, yemlikler,

suluklar, Dezenfeksiyon için alev aygıtı (Flambaj),
Nurmaralama için Tetavür aygıtı, Yem taşıma arabası,
Tavşan taşıma kafesleri vb.

DOĞUM KUTULARI

Damızlık dişi tavşanların yarısı kadar doğum kafesi bulundurulmalıdır. Gebe dişiler doğuma 3 – 4 gün kala doğum kutusuna alınır. Doğum kutusu için en uygun olarak 25 x 30 x 45 cm. ölçülerinde ve uzun yan yüzlerinden birinde 12- 15 cm. çapında yuvarlak

pencere bulunan dikdörtgen prizma şeklindeki tahtadan yapılmış bir kutu önerilir. Doğum kutusunun üzeri açılabilir kapaklı olmalıdır. Pencere yavrunun ve anaç dişi tavşanın girip çıkabileceği şekilde sürgülü kapaklı ve tabandan 5 cm. yukarıda olmalıdır.

YEMLİKLER

Kafesin şekline uygun ve paslanmaz galvanize sacdan yapılmış, yeterli büyüklükte ve yarı otomatik yemlikler kullanılabilir.

Yemlikler dışarıdan kafeslere takılıp çıkarılabilmeli, 10 x 25 x 35 cm. ölçülerinde dikdörtgen prizması şeklinde olmalıdır.

Tavşanın yem yemesi için 12 x 12 cm. boyutlarında bir açıklık bırakılır.

SULUKLAR

Otomatik emzik tipi suluklar kullanılabildiği gibi 10 cm. derinlikte, 20 cm çapında yarım galonluk silindir biçimindeki cam veya paslanmaz galvanizli sacdan yapılmış suluklar kullanılabilir.

NUMARALAMA GEREÇLERİ

Bunlar numaralama kutusu, tetavür aygıtı, tetavür pensi ve tetavür boyalarıdır. Numaralama kulağa yapılır. Kulak için metal yada plastikten yapılmış numaralar tavşanlar için kullanışsızdır.

TAVŞAN DAVRANIŞLARI (TAVŞAN ETHOLOJİSİ)

Evcil tavşan davranışları, vahşi (yabani) tavşanlara benzerlik gösterir.

BÖLGE KORUMA DAVRANIŞI

Tavşanlar, çenelerinin altında bulunan kıl folliküllerindeki bir salgı bezi yardımıyla yaşadıkları bölgeyi ve diğer tavşanları tanıyabilirler. Erkek tavşanlar idrarları vasıtasıyla da çevrelerini tanıyabilirler.

Tavşanlar kendilerini güvende tutmak ve doğum yapmak için tüneller kazarlar. Ani değişiklikler (gürültü, koku vb) gruptaki diğer bireyleri tehlikeye karşı uyararak tavşanların arka ayaklarını yere vurma davranışını ortaya koymalarına neden olur.

Tavşanların kazdıkları tüneller gündüzleri dinlenme yerleri ve sığınak olarak kullanılır, zira tavşanlar geceleri aktiftirler.

SOSYAL DAVRANIŞ

Yaban tavşanları dişilerin sayıca erkelerden daha çok olduğu tavşan kolonilerinde yaşarlar.

Yavrulu ya da yavrusuz her dişi tavşan diğer anaların yavrularına saldırabilir. Bu durumda erkekler devreye girer ve dişiyi yatıştırırlar. Genç erkekler cinsel olgunluğa ulaştığında, yetişkin erkekler onları iğdişlemeye (kastre etmeye – kısırlaştırmaya) çalışırlar. Bunun için yetişkin erkekler ayrı kafeslere alınmalıdır.

Cinsel olgunluktan önce erkekler birlikte büyütülebilirler. Özellikle yer dar olduğunda dişiler yavrulara karşı saldırgandır. Yavrusuz dişi tavşanlar 0.5 m2 / tavşan alanda bile yetiştirilebilirler.

SEKSÜEL DAVRANIŞ

Dişi tavşanlarda ovulasyon (yumurtlama) çiftleşmeden hemen sonra gerçekleşir. Bu duruma Tavşanlarda Provoke Ovulasyon adı verilir. Çiftleşme için dişi tavşan erkek tavşanın kafesine götürülürse çiftleşme daha kısa zamanda ve sorunsuz gerçekleşir.

ANA DAVRANIŞI

Yavrulamadan önce ana tavşan kendi tüyleri ve farklı maddelerden bir yavru yuvası hazırlar. Yabani tavşanlar yuvayı doğum için kazdıkları özel tünellerin sonuna yaparlar. Bunun için evcil tavşanlara ayrı bir doğum bölmesi sağlanmalıdır.

Yavrular doğduktan sonra, ana tavşan yavrularını bir ay süreyle günde bir kez emzirir. Yavruların motor koordinasyonlarının ve ısı regülasyonlarının sağlanması için en az iki hafta doğum kutularında tutulmaları gereklidir.

YEME DAVRANIŞI

Tavşanlar geceleri beslenmeye eğilimli olmalarına karşın günün 24 saatinde yer ve içerler. Yem tüketimi oldukça yavaştır. Yem yere konulmamalıdır aksi takdirde kirletilir. Üç haftalık yaştan sonra tavşan yavruları analarının yediği yemden yiyebilirler. Tavşan

Kaprofajik (dışkı yiyen) bir hayvan olduğundan dolayı kendi dışkısını yer. Tavşan dışkısı amino asit, B e K vitamini yönünden zengindir.

BAKIM VE YÖNETİM

Yabani tavşanlarda döl verimi İlkbahar ve yazın yüksektir. Sonbahar ve kışın çok düşüktür. Evcil tavşanlardan optimum çevre koşullarının sağlanması durumunda yılın her ayında yavru alınabilir.

Tavşanlarda gebelik süresi 28- 32 gün, emzirme süresi de 6 hafta kadardır. Bir dişi tavşanın normal şartlarda yılda 4 – 5 doğum yapması normaldir. Fazlası dişiyi yıpratır ve damızlıktan erken çıkmasına neden olur. Verimliliğin arttırılması için yetiştirme işlerinin titizlikle takip edilmesi gereklidir.

KIZGINLIK : ÖSTRUS

Kızgınlık gösteren dişi tavşanda bazen vulva şişer, kan akımı ile kızarır ve nemlenir. Kızgın dişi tavşan huysuz olur. Tavşanlarda cinsel aktivite düzenli olmadığından kızgınlık tam olarak anlaşılamaz. Dişi gebe olduğu halde erkek tavşanı kabul edebileceği gibi kızgın iken de reddedebilir.

ÇİFTLEŞME

Dişi ve erkek tavşanların ilk çiftleşme yaşı ırka ve bireysel gelişmeye bağlı olarak değişir. Küçük ırklar daha hızlı geliştiğinden ağır ve orta ırklardan daha erken yaşlarda cinsel olgunluğa erişirler. Ortalama çiftleşme yaşları, küçük ırklarda 5- 6 ay, orta ırklarda 7 ay, büyük ırklarda ise 9 – 12 aydır. Tavşanlar ortalama

erişkin canlı ağırlıklarının % 75 ine ulaştıklarında ilk çiftleşmeyi yapabilirler.

GEBELİK

Gebelik için bir çiftleşme (aşım) yeterlidir. Gebelik süresi 28 -32 gündür. Gebelik süresi 27 güne inebildiği gibi 35 güne de çıkabilmektedir. Gebelik süresi uzadığında iri ve ölü yavru sayısı artabilir. Gebeliği etkileyen faktörler : kısırlık, aşırı yağlılık yada gençlik, zayıf fiziksel yapı, yalancı gebelik, incinmeler ve hastalıklardır.

Dişi tavşanın gebe olup olmadığını anlamak için onu yeniden erkek tavşan kafesine götürerek bir kontrol çiftleştirmesi yapmak uygun değildir. Dişi tavşanı sırt üstü yatırıp ürkütmeden karnının arka bölgesinde uterus (rahim) palpe edilip yavruların varlığı belirlenebilir. Günümüz modern tavşancılık işletmelerinde Ultrasonografi ile kolayca gebelik tespit edilebilmektedir.

DOĞUM

Çiftleşmeden 26 gün sonra tavşan doğum kutusuna alınır. Kutuya bir miktar iyi kalitede kuru ot konur. Tavşan karın tüylerini yolarak kutuda bir yavru yuvası yapar ve doğumunu gerçekleştirir. Tavşanlarda normal doğum 30 dakikada gerçekleşmektedir.

YAVRULARIN BAKIMI

Doğumdan bir gün sonra ölü ve zayıf yavrular ayrılır. Yavruların beslenme ve sağlık durumu izlenir. Bir tavşan ortalama bir doğumda (bir batında) 6-8 arasında yavru verir. İyi bir ana tavşan 8 veya daha fazla

yavruyu büyütebilir ve yavrularını 6-8 hafta emzirir. Bir önceki doğumdan ananın kaç tane yavruya bakabileceği biliniyorsa bu sayıda yavru yanına bırakılır. Anaları doğumda ölen yavrular yada değerli ve fazla olan yavrular, aynı zamanda doğum yapmış başka bir anaya verilebilir. Bu uygulamaya Yavru Dengelenmesi denir.

KANİBALİZM : YAVRULARINI YEME

Ana tavşanların gebelik sırasında ve doğumdan sonra yetersiz beslenmesi, korkutulması, genetik nedenlerle yavrularını yemesidir. Böyle analar hemen damızlıktan çıkartılırlar.

CİNSİYET TAYİNİ

Sütten kesimden sonra erkek ve dişiler ayrı tutulmalı, üreme organının çıkış deliği dişilerde uzunluğuna bir yarık biçiminde, erkeklerde ise yuvarlaktır ve bastırıldığında erkek üreme organı (penis) bir çıkıntı şeklinde ortaya çıkar.

TAVŞANLARIN TUTULMASI

Tavşanlar sağ el omuz derisinden, sol el arka taraf altından tutularak taşınır.

YETİŞTİRME VE SELEKSİYONDA AMAÇLANAN ÖZELLİKLER

1.SAĞLAMLIK : Yavru ölümlerinin % 10 dan az olması amaçlanır.

2.DÖL VERİMİ : Bir batında ortalama 8 yavru ve yılda dişi başına en az 5 doğum ve 40 yavru alınması hedeflenir.

3.GELİŞME YETENEĞİ : 8 haftada 2 kg veya 10 haftada 2.5 kg. canlı ağırlığa ulaşmak hedeflenir.

4.YEMDEN YARARLANMA : Her kg canlı ağırlık artışı için 3 kg. dan daha az yem tüketimi hedeflenir.

5.KESİM RANDIMANI : Ortalama randımanın % 55 - 66 ve daha üzerinde olması hedeflenir.

6.BİR ÖRNEK (UNIFORM) RENKTE VE YOĞUN YÜNLE KAPLI SAĞLAM BİR DERİ

7.ORTALAMA DAMIZLIKTA KULLANMA SÜRESİ

2 yıldır. Entansif et tavşancılığında dişilerden yılda 7-8 defa yavru alabilmek için seçim yapılmalıdır.

8. 8-10 DIŞI TAVŞANA 1 ERKEK DAMIZLIK TAVŞAN BULUNDURULUR. 2 GÜN ARA İLE 2 DEFA ÇİFTLEŞTİRİLİRLER.

TAVŞANCILIKTA TUTULAN KAYITLAR

Tavşan yetiştiriciliğinde tutulan çeşitli kartlar yardımıyla hayvanların verim düzeylerini belirlemek ve istenen özellikler bakımından ilerleme sağlamak amacıyla tek tek tanınması ve durumlarının kartlara işlemesi gereklidir.

Genellikle 2 tip kart tutulur. Bunlardan biri kafes kartları diğeri de damızlık kartlarıdır. Kolayca ayırt edilebilmesi bakımından bu kartların erkek ve dişiler için değişik

renkte olmasında yarar vardır. Erkek tavşanlara ait kartlar Mavi renkli, dişi tavşanlar için ise Beyaz veya Pembe renkli olarak basılmalıdır.

Kafes kartlarında : Tavşanın ırkı, kulak numarası, doğum tarihi, ana ve baba numaraları belirtilmelidir. Pratik yetiştirme işlerini takip etmek için çiftleşme ve doğurma tarihlerinin, bir batında doğan yavru sayısı ve ağırlıklarının kaydedilmesi gerekir.

Bir de düşüncelerin yazılacağı boş not sütunu bırakılmalıdır.

Damızlık seçiminde kullanılacak olan kartlara yukarıda sözü edilen bilgilerin dışında pazarlama bakımından önemli olan 8. Ve 10. Haftalarda yavru sayısı ve anlı ağırlıklarının da kaydedilmesi gerekir.

BAZI TAVŞAN HASTALIKLARI VE BOZUKLUKLAR

Sıkça rastlanan tavşan hastalıkları : Kolibasillozis, Koksidiyozis, Enterotoksemi, Tiflitis, Mide – barsak parazitlerine bağlı iltihaplar, Mixomatozis, Ayak tabanı abseleri, Deri hastalıkları, Trikofaji, Genital enfeksiyonlar, Mastitis ve Metritistir. Kısırlık, Uterus torsiyonu, Doğumun gecikmesi, Doğum kutusunun dışında doğurma, Prolapsus vagina, Kanibalismus ve Yavruları terk etme gibi problemler vardır.

Birde Zoonoz Hastalıklar vardır ki bunlar tavşanlarda hastalık yaptıkları gibi insanlarda da hastalığa neden olurlar. Bunlar kısaca Tuberkülozis (verem), Pseudotüberkülozis, Tripanosomiasis, Listerosis, Tularemi ve Toxoplasmosis tir.

Tavşanlar selüloz düzeyi yüksek bitkisel ürünleri proteine çevirme yeteneğine sahiptirler. Bu besin maddelerinin tavuklar ve hindiler için ekonomik olarak kullanılması mümkün değildir. Bu bakımdan tavşanlar verdikleri ürünlere göre enerji ve proteini daha etkin kullanan tek hayvan türüdür.

Tavuklar ve hindiler tarafından tüketilen tahıllar ve bitkisel protein kaynakları insanlar tarafından doğrudan besin maddesi olarak kullanılabilir. Bu yüzden tahıl üretim kaynakları yeterli olmayan ülkeler için tavşan eti üretimi önemli bir alternatiftir.

Asıl gelir kaynağı et olmakla birlikte tavşanların post, yün ve gübre verimleri de önem arz eder. Kaliteli derilerden konfeksiyon, ayakkabı ve oyuncak sanayinde yararlanılmaktadır. Yününden elde edilen kaliteli ve sağlıklı giyecekler diğer tekstil ürünlerine göre oldukça yüksek fiyatla satılmaktadır.

Tavşan yetiştiriciliğinin ekonomik önemi özetlenirse;

1. Tavşan yetiştiriciliği küçük aile işletmelerinin iş gücünü değerlendirme ve bunlara ekonomik katkı sağlama açısından düşük girdi ile gerçekleştirilebilecek uğraş dalıdır.

2. Tavşan evcil hayvanlar içerisinde döl veriminin yüksekliği ile ön plana çıkmıştır. Bu nedenle et üretimi, deri ve yün üretiminde önemli bir kaynaktır. Bu özelliği yanında bir batında birden fazla döl elde edilebilmesi, generasyonlar arası süresinin kısalığı gibi avantajları nedeniyle genetik çalışmalar ve hayvan ıslahı çalışmalarında model hayvan durumundadır.

3. Tavşanın yan ürün olarak değerlendirilen gübresi bitki besin maddelerince oldukça zengindir. Bir tavşan yılda 50 kg kadar gübre vermektedir.

4. Tavşan iyi bir laboratuvar hayvanıdır. Biyolojik denemelerde tavşanlardan oldukça fazla yararlanılmaktadır.

DÜNYADA TAVŞAN ÜRETİMİ

FAO'nun yaptığı değerlendirmelere göre Dünya genelinde 1-1.5 milyon tonun üzerinde tavşan eti tüketildiği bundan da kişi başına ortalama 200-300 g. tavşan eti tüketiminin olduğu ortaya çıkmaktadır. Fakat hesaplanan değerler teorik olup birçok ülkede tavşan eti tüketilmezken, bazı ülkelerde örneğin Fransa' nın kırsal kesiminde kişi başına 10 kg civarında tavşan eti tüketilmektedir.

Avrupa, Dünya tavşan üretiminin merkezi durumundadır. Dünya'da başlıca üretici ülkeler içerisinde Rusya ve Ukrayna, Fransa, İtalya ve İspanya, diğer bütün ülkelerdeki üretimle karşılaştırılacak bir üretim düzeyine sahiptirler.

Geçen dönemden bu yana çoğu ülkelerde bu üretim değerlerinde ve damızlık kapasitelerin de değişme olmamakla da birlikte, bazı ülkelerde değişmeler olmuştur. Yeni yapılan tahminlere ve araştırmalara göre yılda Mısır 38.000 ton, Yunanistan 9.000 ton, Macaristan 12.000 ton ve Lübnan 150 tonluk üretimleri ile en önemli değişiklik gösteren ülkeler olmuştur.

İtalya, Fransa, Ukrayna, Çin, İspanya ve Rusya gibi ülkeler yılda 100.000 tondan daha fazla tavşan eti

üretmekte olup bu ülkelerin Dünya tavşan eti üretiminde %58'lik bir payları bulunmaktadır.

Yılda 20.000 tondan daha fazla et üretim düzeyine sahip olan ülkeler yukarıdakilere ek olarak Endonezya, Nijerya, Mısır, A.B.D., Almanya, Belarus, Belçika, Polonya, Fas, Portekiz ve Cumhuriyeti olup tüm bu ülkeler Dünya tavşan eti üretiminin %80'ini karşılamaktadır.

Bazı Ülkelerde Kişi Başına Tavşan Eti Üretimi (kg karkas)

ÜLKELER	ÜRETİM (kg karkas)	ÜLKELER	ÜRETİM (kg karkas)
MALTA	4.30	İNGİLTERE	0.27
MACARİSTAN	4.0	MISIR	0.22
FRANSA	3.60	GANNA	0.20
İSPANYA	3.60	PERU	0.13
İTALYA	2.80	CEZAYİR	0.12
PORTEKİZ	2	KOLOMBİYA	0.12
RUSYA	0.96	A.B.D.	0.07
KIBRIS	0.89	MEKSİKA	0.06
POLONYA	0.76	GÜNEY AFRİKA	0.04
ALMANYA	0.33		

TÜRKİYEDE TAVŞANCILIK

Türkiye'de tavşan uzun yıllar av hayvanı olarak tanınmıştır. ilk tavşancılık çalışmaları 1963 yılında A.B D. den ithal edilen Beyaz Yeni Zellanda ve Kaliforniya

tavşanlarının Tarım Bakanlığı Ankara Tavukçuluk Araştırma Enstitüsünde üretime alınmasıyla başlamıştır.

Tarım Bakanlığı Devlet Üretim Çiftlikleri kurumlarında üretilen tavşanlar Tarım Bakanlığına bağlı çeşitli kuruluşlara gönderilerek bu kuruluşlarda da damızlık sürülerin oluşturulması sağlanmıştır.

1970 yılına kadar söz konusu kuruluşlar buldukları bölgelerde tavşan üretimini tanıtıcı çalışmalarda bulunmuşlardır.

1970'li yılların başında T.C Ziraat Bankası tarafından tavşan yetiştiricilerine kredi verilmesi ve çeşitli basın - yayın organları ile yapılan çalışmalar sonucu özellikle Marmara ve Ege bölgelerinde tavşan yetiştiriciliği yaygınlaşmıştır. Hatta bu dönemde konu ile ilgili olarak ulusal düzeyde bir sempozyum düzenlenerek üreticilerin sorunları bilimsel düzeyde ele alınmıştır.

Bu dönemde Ankara Tavukçuluk Araştırma Enstitüsünce Tavşancılık konusunda çeşitli kurs ve seminerler de düzenlenmiştir. Ancak yeterli bir organizasyonun sağlanamaması , teknik bilgi yetersizliği, büyütme döneminde ortaya çıkan ölümler nedeniyle üreticinin Tavşan yetiştiricilineğe uzak kalması, çeşitli girdilerin teminindeki güçlükler ve en önemlisi pazarlama sorunlarının çözülememesi nedeniyle bu tarihten sonra ortaya çıkan kapasite gelişme kaydedememiştir.

Ayrıca yetiştiricinin örgütlenememiş olması dış pazarlara açılmayı da engellemiştir. Her ne kadar bu dönemde Batı Anadolu Tavşan Üretici Birlikleri kurulmuşsa da bu dernekler kısa zamanda işlevlerini kaybetmişlerdir.

Türkiye'de Türkiye İstatistik Kurumunun tavşan üretimi ile ilgili istatistik değerlendirmeleri bulunmadığından kamu kuruluşları dışında üretilen tavşan miktarını belirlemek mümkün olmamaktadır. Ancak miktarı kesin olarak bilinmemekle birlikte Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde geleneksel üretim sistemlerini uygulayan birçok aile işletmesinin bulunduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca yukarıda belirtilen kamu kuruluşları dışında Üniversitelerin ilgili fakültelerinde ve diğer araştırma enstitülerinde gerek araştırma, gerekse üretim amaçlı küçük popülasyonlar ile üretim yapılmaktadır.

Kanatlı hayvan yetiştirme tekniklerinde oldukça önemli ilerlemeler kaydetmiş olan ülkemiz yetiştiricileri, tavşan yetiştiriciliğine talep olduğu takdirde kısa sürede adapte olabileceklerdir.

Ayrıca bazı bölgelerimizde geçmiş yıllarda yaşanan tecrübeler nedeniyle üretim tekrar canlandırılabilir.

TAVŞANCILIK ÜRETİM MODELLERİ AİLE İŞLETMELERİ

Özellikle kırsal kesimde, orman içi köylerde ve tarımsal uğraşı içerisinde yer alan işletmelerde 2-10 dişi damızlığa dayalı olarak tavşan yetiştiriciliği, Bu işletmelerde üretim ekstansif ve yarı entansif karakterli, üreme düzeyi orta kapasitede (yılda dişi başına 25-30 yavru) olmalıdır. Aileye et üretiminde, kısmende ticari düzeyde katkı sağlayacak şekilde üretim gerçekleştirilebilir.

Bu işletmelerin damızlık ihtiyaçları şu andaki kamu kuruluşlarının kapasitesi arttırılarak sağlanabilir.

ORTA ENTANSİF VE YARI ENTANSİF İŞLETMELER

50-200 damızlık dişi tavşan kapasitesine sahip olacak bu işletmelerin daha ziyade büyük tüketim merkezleri çevrelerinde oluşturulması sağlanmalıdır.

Bu işletmeler için alt yapı oluşumu da bulunmaktadır. Zira önceki yıllarda kurulmuş olup, bugün ekonomik olmadığı için çalışmayan, çoğu kapanan 500-2000 kapasiteli tavukçuluk işletmelerine ait bina ve alet - ekipmandan bu tavşancılık üretimine dönüşümde yararlanılabilir.

Ayrıca bu işletmeler Köytur benzeri organizasyonlarla tavukçulukta olduğu gibi desteklenebilir.

Tavşanın yapısı nedeniyle bu üretim dalında diğer hayvancılık kollarına göre daha hızlı gelişme olacağı düşünülmektedir.

BÜYÜK ENTANSİF İŞLETMELER

Damızlık ve üretim görevini üstlenecek işletmelerin, özellikle de ikinci grup işletmelerin oluşmasıyla kendiliğinden daha büyük entansif karakterli entegre işletmeler devreye girecektir.

Bunlar 200-1000 dişi damızlıktan fazla tavşan barındıran işletme tipleridir.

Gelecekte üretimde devletin görevi düşünülmemekle birlikte belirli ırklarda seleksiyon ve melezleme çalışmaları ile, besleme ve yetiştirme teknikleri

konularında araştırmalar yapan, ek olarak ta 1. ve 2. tip işletmelere damızlık temin eden değişik bölgelerde yer alacak araştırma merkezleri kurulmalıdır.

Ortaya çıkan tavşan üretiminden, yurt içi tüketimin arttırılması yönünde çalışmalar yapılmalı, Etlik piliç üretiminde (Broiler üretimi) olduğu gibi tavşan etinin tüketim şekilleri geliştirilmelidir.

Görünüm olarak tavşan karkaslarının diğer eti yenmeyen hayvanlardan ayırıcı özellikleri ile pazarlanması ile geniş halk kitlelerince kabulü sağlanabilir.(Tavşan pirzolası, Tavşan Köftesi, Tavşan kıyması vb.)

Dengeli bir üretim gerçekleştirilebilirse Dünya ticaretine özellikle de Avrupa Birliği pazarına girme imkanı da bulunmaktadır.

Tavşan eti dışında ek ürün olarak elde edilecek tavşan derisinin işleme birimleri teşvik edilmelidir. Özellikle ayakkabı ve çanta sanayi ve son yıllarda oyuncak sanayinde tavşan derilerinin kullanımı gittikçe artmaktadır.

TAVŞAN ÜRÜNLERİ NİN PAZARLANMASI

TAVŞAN ETİ NİN PAZARLANMASI

Batı Avrupa'da yer alan hemen hemen bütün ülkeler her yıl düzenli olarak tavşan eti satın alırlar ve bunların aldıkları et miktarında yıldan yıla artma eğilimi vardır.

Dünyada en büyük tavşan üreticisi durumunda olan Çin, Macaristan, Belçika, Rusya ve Ukrayna tavşan eti ihracatı yapmamaktadır.

İki büyük ithalatçı ülke İtalya (16000 ton) ve Fransa'yı (14000 ton) İngiltere ve Almanya (4000-5000 ton) izlemektedir.

Danimarka ve İrlanda genelde tavşan eti satın alımı yapmamaktadırlar.

Avrupa'da Avrupa Birliği ülkeleri dışında İsviçre 2000 tonluk ve Avusturya 400 tonluk bir ithalata sahiptirler. Doğu Avrupa ülkeleri sürekli tavşan eti ithali yapmamaktadırlar. 1972' den 1980'e Avrupa Birliği ülkelerinin ithalatı 24000 tondan 52000 tona yükselmiş olup bunun oransal artışı % 117 dir. Bunun Avrupa Birliği ülkeleri içerisindeki paylaşımı 5000 - 7000 ton kadardır.

Fransa, Hollanda ve son zamanlarda İngiltere bu ticarete yer almış olup genelde İngiltere Reexport amacıyla küçük parçalar halinde bir pazar payına sahiptir.

Bu dönemde, Çin, Avrupa Birliği ülkelerine fazla miktarda tavşan eti satışı gerçekleştirmiş, diğer kısmı ise Doğu Avrupa ülkelerinden, özellikle Macaristan ve Polonya gibi ülkelere sağlanmıştır.

1980 yılında Avrupa Birliği ülkelerinin toplam ithalatının % 48'i Çin'den, ve % 35'i Doğu Avrupa Ülkelerinden (Macaristan % 24) gerçekleştirilmiştir.

Kabaca Avrupa Birliği ülkelerinin toplam tavşan eti tüketiminin yaklaşık % 12 si ithalat yoluyla karşılanmakta olup toplam tüketim 420.000 ton civarındadır. Avrupa ve Çin arasındaki tavşan eti ticareti hariç tutulursa diğer ülkeler arasındaki ticaret çok düşük seviyededir.

Bazı Çinli ihracatçılar Japonya, A.B. D. ve Kanada gibi ülkelere çok cüzi miktarlarda tavşan eti ihraç etmektedirler.

Afrika ülkeleri bazı yıllarda 30-40 tonluk tavşan eti ithalat kapasitesine sahip olup genelde kaynak olarak Avrupa (Fransa ve İtalya) devreye girmektedir. 1980'de Ürdün 1000 ton tavşan eti ithalatı gerçekleştirmiştir. Başlıca ihracatçı ülke olan Çin'den başka küçük miktarda ihracat kapasitesine sahip olan

Uruguay yılda 40 ton tavşan etini Avrupa dışına pazarlamaktadır.

Genel bir değerlendirme yapılırsa; bugün Dünya'da tavşan eti tüketiminin en yaygın olduğu ülkeler Latin Avrupa ülkeleri ile bunlara komşu olan ülkelerdir. Malta, İtalya, İspanya ve Kıbrıs en fazla kişi başına tavşan eti tüketen ülkeler içerisindedir.

Dünya'da en fazla tüketime sahip 10 ülke içerisinde Fransa, Belçika, Lüksemburg ve Portekiz bu Avrupa ülkeleri içerisindedir. Doğu Avrupa ülkelerinden Ukrayna, Belarus, Çek Cumhuriyeti ve Slovak Cumhuriyeti ile bazı Afrika ve Amerikan adaları Latin Avrupa ülkelerinin etkisiyle tüketim düzeyi yüksek bölgelerdendir (Martinik, Gedeloup, Reunion, Sao Tome, Principe, Cape Verde).

Tavşan etinin yoğun olarak tüketildiği üç bölgede global olarak yılda kişi başına Batı Avrupa'da 2 kg, Doğu Avrupa'da 1 kg ve Kuzey Afrika'da 0.5 kg et tüketimi söz konusudur. Dünya ortalaması ise 0.3 kg kadardır.

Tavşan eti ihracatı geçmiş yıllarda olduğu gibi genel olarak Çin, Macaristan ve Belçika gibi üç ülke tarafından gerçekleştirilmektedir. Polonya, Fransa, Hollanda, Danimarka, Çek Cumhuriyeti ve ABD. ikinci derecede tavşan eti dış satımı gerçekleştiren ülkelerdendir.

Tavşan eti ithalatı ise 5 ülkede en yüksek seviyede olup bunlar, İtalya, Belçika, Fransa, İngiltere ve Almanya gibi Batı Avrupa ülkeleridir. Bunları ikinci sırada Hollanda, İspanya, İsviçre, A.B.D., Kanada ve Japonya izlemektedir.

Belçika, Fransa ve Hollanda hem ihracatları hemde ithalatları ile ilk sıralarda yer almaktadır. Fransa'nın 1995 yılı ihracat -ithalat miktarı 91000 ton olarak gerçekleşmiş olup bu değer Dünya tavşan eti üretiminin % 5.6' sını kadardır.

TAVŞAN DERİSİ NİN PAZARLANMASI

Deri pazarlaması ile ilgili veriler oldukça yetersizdir. Ham deri üretiminde İtalya ve Fransa ilk sırayı almaktadır, fakat reeksport amacıyla deri piyasasında, ülkeler arasında oldukça karmaşık bir durum bulunmaktadır. Fransa ürettiği yaklaşık 70 milyon civarındaki tavşan derisinin % 56'sını kullanmaktadır. Bunların yaklaşık % 60'ı kötü kaliteli derilerden oluşmakta olup sadece yünlerinin alınması ile

yetinilmekte ve bu kuru deri ağırlığının % 12- 20'sini oluşturmaktadır.

Diğer önemli deri üreticileri olarak bilinen ülkelerden Rusya, Ukrayna ve Polonya elde ettikleri derileri kendi ülkelerinde kullanmaktadırlar.

Avustralya bir deri ihracatçısı ülke olarak genellikle yabancı tavşan derilerini pazarlamaktadır.

Ham deri ithal eden ülkelerin başında gelişmekte olan ülkelerden Güney Kore ve Filipinler gelmektedir. Bu ülkelerde deri elde işlenmekte ve düşük fiyatla pazarlanmaktadır. Bu deriler muamele edildikten sonra A.B.D, Japonya, Almanya ve İtalya gibi gelişmiş ülkelere ihraç edilmektedir.

TAVŞAN YÜNÜNÜN PAZARLANMASI

Ankara tavşanlarından elde edilen ve dünyada Angora yünü olarak ün yapmış olan yünler, tekstil endüstrisinde özel bir yer tutarlar.

Dünya'da üretimi düşük olmakla birlikte birim ağırlık için ödenen fiyat oldukça yüksektir. Tavşan yünü normal yağlı yünlere göre 40-50 kat daha yüksek fiyatla satılmaktadır.

Dünya üretimi yaklaşık 2750 tonluk bir kapasite oluşturmuş olup bunun içerisinde Avrupa' nın payı yılda 350 - 400 tondur. Tavşan yünü üretimi Çek Cumhuriyeti ve Slovakya (80 -120 ton/yıl), Fransa (100 ton/yıl) ve Almanya'da (30 ton/yıl) yoğunlaşmıştır.

Düşük miktarlarda da olsa İngiltere, İsviçre, İspanya, Polonya, ve Belçika gibi ülkelerde de üretim vardır.

Dünyanın en önemli üretici ülkesi olan Çin'de yılda 1500-2000 ton tavşan yünü üretilmektedir. Japonya ise yıllık 50-60 tonluk bir kapasiteye sahiptir. Çok düşük miktarlarda da olsa da Arjantin, Güney Kore ve Hindistan'da da üretim yapılmaktadır.

Ham tavşan yünü ve bükülmüş iplik ticaretinde oldukça fazla canlılık bulunmaktadır. Başlıca son kullanıcı ülkeler Japonya, A.B.D. ve Almanya'dır.

Ticarette 4 yıllık dengeli dönemler gözlenmekte, dalgalanmaların ortaya çıktığı yıllarda tavşan yününden yapılmış ürünler moda yoluyla yeniden kabul ettirilmektedir.

TAVŞAN ETİNİN KALİTESİ

Tavşan karkasları her ülkede farklı şekillerde satışa sunulmaktadır.

Geleneksel olarak İtalya ve Bazı Afrika ülkelerinde tavşanlar kesilip iç organları çıkarılmak suretiyle pazarlanmaktadır.

Fransa'da son zamanlara kadar tavşan karkasları karaciğer, kalp ve böbrekler gibi göğüs kafesi içerisindeki organlarla, kürk, baş ve ayaklarını üzerinde bulunduracak şekilde pazarlanmakta idi.

Bu durum 1980 yılı başında değişmiş ve tavşanlar bütün veya parçalanmış karkaslar halinde pazarlanmaya başlanmıştır.

Kanada'da ve İngiltere'de karkaslar derisi yüzülerek sığır ve koyun karkaslarında olduğu gibi pazarlanmakta, yenilebilir iç organlar, bacaklar ve baş karkas üzerinde bulunmamaktadır. Bu yüzden karkas randımanına ait değerler ülkeden ülkeye çok değişiklikler göstermektedir. Karkas randımanı ve et verimi aynı zamanda ırklar arasında da önemlidir

Değişik Tavşan Irkları İle Melezlerinde Karkas Randımanları (10-12 haftalık yaşta)

GENOTİPLER	CANLI AĞIRLIK (kg)	PİŞİRMEYE HAZIR KARKAS RANDIMANI (%)	GERİ PARTİ ORANI	YAĞ (gr)	YENİLEBİLİR İÇ ORGAN (gr)
BEYAZ TERMONDE (BT)	2.29	57.7	1.51/1	75	95
BEYAZ YENİ ZELLANDA	2.49	57.2	1.54/1	47	87
KALİFORNİYA	2.13	58.4	1.54/1	55	73
MAVİ BEVEREN	2.05	54.7	1.50/1	55	95
TİCARİ HİBRİT	2.81	59.4	1.56/1	85	110

Karkas randımanı ile et kalite özelliklerini etkileyen diğer faktörler yaş ve beslemede kullanılan rasyonun yapısıdır. Kesim randımanı yaş ile artmaktadır. Bunda

hayvanların daha fazla gelişme düzeyi, daha dengeli yemlerle beslenmeleri ve karkas et veriminin yaşla artması etkili olmaktadır.

Rasyon içerisinde çok fazla kaba yem bulunması sindirim kanalının gelişme dönemindeki genç tavşanlarda yeterli sindirimi sağlayamadığı için et veriminde düşme olmaktadır.

Diğer hayvan türlerinin etleri ile karşılaştırıldığı zaman proteinler, bazı vitaminler ve mineral maddeler bakımından tavşan etinin daha zengin olduğu görülmektedir. Ayrıca daha az yağ içeriğine sahiptir.

Tavşan etinde bulunan yağların oleik ve stearik asit düzeyleri düşük, doymamış esansiyel yağ asitleri olan linolik ve linoleik asit düzeyleri diğer türlerden yüksektir.

Tavşanın vücut kompozisyonu yaş ile değişir Ortalama canlı ağırlığın 2.0 kg. ile 4.0 kg arasında olduğu dönemde kas oranı en yüksek seviyededir. Fakat yaşla yağ doku oranı artma eğilimindedir. Bu durum etin yapısı ile ilişkilidir. Yaşın artmasıyla aynı zamanda oleik asit miktarı artmakta ve palmitik asit miktarı azalmaktadır.

Değişik Hayvan Türlerinde Etin Kompozisyonu

BESİN MADDESİ	SIĞIR YAĞSIZ	SIĞIR YAĞLI	KOYUN YAĞSIZ	KOYUN YAĞLI	KEÇİ YAĞSIZ	KEÇİ YAĞLI	TAVUK	TAVŞAN
Enerji(kcal)	195	380	210	345	260	330	200	160
Su (g)	66.5	49	66	53	61	54.5	67	70
Ham Protein (g)	20	15.5	18	15	17	15	19.5	21
Ham Yağ (g)	12	35	14.5	31	21	29.5	12	8

Ham Kül (g)	1	0.7	1.4	1	0.8	0.6	1	1
Ca (mg)	12	8	10	10	10	9	10	20
P (mg)	195	140	165	130	195	170	240	350
K (mg)	350	350	350	350	350	350	300	300
Na (mg)	65	65	75	75	70	70	70	40
Fe (mg)	3	2.5	1.5	1	2.5	2.2	1.5.	1.5
Vit.A (I.U.)	40	90	40	80	40	90	200	270
B1 (mg)	0.1	0.05	0.15	0.15	0.85	0.70	0.05	0.10
B6 (mg)	1.5	1.5	0.3	0.3	0.3	0.3	0.45	0.45
Niasin (mg)	15	4	5	4.5	4.5	4	8	13
Kalsiyum Pentotenat (mg)	0.45	0.45	0.55	0.55	0.50	0.50	0.90	0.80

Tavşan etinin organoleptik özellikleri diğer türlerdeki gibi yumuşaklık sululuk ve lezzetlilik gibi kriterlerle belirlenir.

Tavşan eti ekşimsi bir tada sahip olup birçok özelliği bakımından tavuk etine benzemektedir. Etin yumuşaklığı hayvanın yaşı ile değişir ve liflerin fazlalığına bağlı olarak sertlik artabilir. Bu konuda çok az araştırma yapılmış olmasına rağmen, kas doku içerisinde dağılmış halde yağ bulunmasının lezzeti arttırdığı bilinmektedir.

Aynı şekilde sululuk ve özlülük üzerine de karkas içi yağının önemli etkisi bulunmaktadır. Karkas yağlandıkça su varlığı azalmaktadır. Fakat yağ lezzeti olumlu yönde etkilemektedir. Kesim anında uygulanan

işlemler tavşan etinin yumuşaklığı ve sululuğu üzerinde önemli bir etkidir.

Tavşan kas dokusunun gelişmesi için yapılan seleksiyon ve yetiştirme şartları yumuşak, sulu, beyaz kas dokusuna sahip açık renkli karkaslar elde edilmesinde diğer etkenlerdir.

TAVŞAN ETİNİN KOMPOZİSYONU

100 gram tavşan etinde 160 Kcal Enerji, 70 g. Su, 21 g. Ham Protein, 8 g. Ham Yağ, 1 g. Ham Kül, 20 mg Kalsiyum, 350 mg Fosfor, 300 mg. Potasyum, 40 mg Sodyum, 1.5 mg Demir, 0.1 mg B 1 vitamini, 0.05 mg B 2 vitamini, 0.45 mg B 6 vitamini, 13 mg. Nikotinik asit, 0.8 mg. Kalsiyum pentotenat bulunur.

TÜKETİCİ İSTEKLERİ

Geleneksel tavşan eti tüketicisi olan Latin Avrupa ülkelerinde tüketici istekleri bakımından bir problem yoktur ve tavşan eti aranılan etlerdendir.

Anglosakson ülkelerinde ise tavşan eti geleneksel bir besin maddesi değildir. Genellikle savaş dönemlerinin ve yiyecek sıkıntısı çekilen dönemlerin bir besin maddesi olmuştur.

Diğer ülkelerde durum oldukça farklıdır. Musevilik dini ve Hinduizm tavşan etini yemeyi yasaklamıştır.

İslam ve Hristiyan dinleri için tavşan eti yenmesinde herhangi bir yasak bulunmamaktadır.

Dini yasaklar bulunmadığı için İslam ülkelerinden Nil kıyısındaki ülkelerde üretim ve tüketim oldukça yaygınlaşmıştır. Mısır ve Sudan gibi Afrika ülkelerinde tavşan geleneksel bir tüketim maddesi olarak önemini sürdürmektedir.

Meksika'da tavşan eti hemen hemen bilinmemektedir, fakat tüketim reklam kampanyaları ile sürekli teşvik edilmektedir. Önceden benzer duruma sahip olan

Yunanistan'da 1960'lardan sonra üretim artmaya başlamış fakat bir alışkanlık olarak tavşan eti tüketimi gelişmemiştir. Ancak Yunanistana ait Crete adasında kişi başına tavşan eti tüketimi 4 kg'a kadar yükselmiştir.

İsrail ve Hindistan'da dini sebeplerle tüketim yok denecek kadar azdır. Dini sebeplerin etkili olduğu Japonya'da da tavşan eti sınırlı bir tüketime sahiptir. 1950 yılında tavşan eti Hollandalılar tarafından ilk defa Japonya'ya getirildiğinde tavuk eti olarak tanımlanmıştır. Zamanla Japonya'da tavşan eti tüketimi artışını sürdürmüştür.

1981 yılında FAO ve INRA tarafından gelişmekte olan 64 ülkede yapılan çalışmalarda. ülkelerin % 70'inde üretimin mümkün olduğu, % 22 sinde geleneksel olarak yapılamayacağı ve % 8'inde ise üretimin dini nedenlerle imkansız olduğu ortaya konulmuştur.

Tavşan eti tüketimini geliştirmek değişik et türlerini tüketme eğilimi olan ülkelerde daha kolaydır. Özellikle

tavşanın avcılıkla elde edildiği yerlerde bu daha da kolay olmaktadır. Bu durum genellikle Afrika için çok uygundur.

Sağlıklı günler dileği ile...

Uzman Dr.Ali AYYILDIZ
Veteriner Hekim – İnsan Anatomisi Uzmanı Dr.